

УДК 334.021:338.001.36:339.5, 374:37.03
JEL Classification: H56, O33, P41

DOI: 10.37332/2309-1533.2019.7-8.5

Гонак І.М.,
аспірант* кафедри міжнародної економіки,
Тернопільський національний економічний університет

РЕФОРМУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ КРАЇНИ ТА ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК СТРАТЕГІЧНА ПЕРЕВАГА В ЕКОНОМІЧНОМУ СУПЕРНИЦТВІ КРАЇН У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Honak I.M.,
postgraduate student at the department
of international economics,
Ternopil National Economic University

REFORMING THE ARMED FORCES OF THE COUNTRY AND MILITARY-PATRIOTIC EDUCATION AS A STRATEGIC ADVANTAGE IN THE ECONOMIC RIVALRY OF COUNTRIES IN THE GLOBAL ECONOMY

Постановка проблеми. В умовах російсько-української війни і окупації частини території України керівництво країни впроваджує низку реформ, спрямованих на забезпечення ефективного військово-патріотичного виховання молоді, збільшення особового складу Збройних Сил України та його якісного і кількісного оснащення, на підвищення їх бойових можливостей шляхом впровадження новітніх систем озброєння і військової техніки, вдосконалення способів, форм і принципів застосування зброї та забезпечення достатніх можливостей для збільшення експорту озброєння і військової техніки. У впровадженні значної трансформації Збройних Сил України виразно спостерігається тенденція не тільки у підготовці армії до вступу країни у НАТО та захисту її територіальної цілісності країни, а і у приведенні всієї системи національної безпеки і оборони до рівня найкращих стандартів обороноздатності за взірцем Держави Ізраїль, Швейцарської Конфедерації та країн НАТО для запобігання існуючим і потенційним загрозам і викликам, з якими українська держава зіткнулася або може зіткнутися у найближчій перспективі. Актуальність статті полягає у тому, що військово-патріотичне виховання молоді, збільшення кількісного і якісного складу та оснащення Збройних Сил України і активізація експорту озброєння і військової техніки здійснюють безпосередній позитивний вплив на економічне зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З методологічної точки зору у дослідження опрацьованої проблематики вагомий внесок здійснили Цибулько А., Кан Ден Сік, Янг Е., Мілкмен Г., Йонсон Г, Семиженко А. та чимала кількість інших вітчизняних і зарубіжних науковців. Проте, незважаючи на постійне зростання кількості досліджень з питань функціонування та реформування військово-патріотичного виховання молоді, Збройних Сил України і експорту зброї та їх впливу на розвиток економіки і її зростання, необхідно віднести до невивчених з погляду історичної ретроспективи та осяжної перспективи. Щодо зростання військової могутності країни агресора існує значна необхідність у системних і систематичних дослідженнях процесів трансформування системи військово-патріотичного виховання і експорту зброї та перебудови Збройних сил України і їх впливу на національну економіку.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення особливостей впливу трансформації військово-патріотичного виховання молоді, реформування Збройних Сил України та експорту озброєння і військової техніки на економічний розвиток та економічне зростання у країні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Захист української незалежності є визначальним як для української армії, так і для всіх українських громадян. Ефективний захист країни є основною умовою поступального економічного зростання.

Зважаючи на досвід ведення Росією гібридних воєн, російсько-українська війна, що розпочалась 20 лютого 2014 року [1] – у день початку операції Російської Федерації із окупації Автономної Республіки Крим, може розтягнутись на десятиліття (тобто, для сучасного покоління – назавжди). Тому Україна та українці зобов'язані навчитись ефективно оборонятись та якісно розвивати економіку

* Науковий керівник: Іващук І.О. – доктор економічних наук, професор

країни в умовах соціально-політичної нестабільності та постійної зовнішньої військової агресії чи загрози.

Повчальною є історія Німеччини та Кореї після Другої світової війни. Приблизно чверть території Німеччини після 1945 року перебували під окупацією Росії, проте територія Німеччини, яка перебувала в зоні окупації військ Франції, Великої Британії та США, відмовилась об'єднуватись у спільну країну із підконтрольною Росії частиною Німеччини на умовах, висунутих урядом у Москві. На території окупації військ США, Франції та Великої Британії, у 1949 році було утворено ФРН, а на території радянської зони окупації було утворено НДР (а в Кореї росіяни «створили» – «КНДР», в Україні – «ЛНР» та «ДНР», у Молдові – «ПМР»). Західна Німеччина, незважаючи на значні територіальні втрати за результатами Другої світової війни, активно розвивалась і стала однією із найбагатших економічно-розвинених країн світу. Об'єднання країни в одну відбулось липні-вересні 1990 року [2] після більш ніж чотири десятиліття окремого існування.

Після Другої світової війни у результаті воєн на Корейському півострові Корея була розділена на південну (Республіка Корея) та північну (КНДР) частини [3]. Республіка Корея активно розвивалась і у результаті активного економічного зростання стала однією із найбільш економічно-розвинених країн світу, одним із так званих «Азійських Тигрів» і є надзвичайно привабливою для об'єднання у спільну країну для жителів КНДР.

Еволюція країни здійснюється не тільки через забезпечення поступального розвитку економіки, а і через впровадження військово-патріотичного виховання, розвиток національної безпеки і оборони, забезпечення якісного розквіту фізкультури і спорту, які безпосередньо впливають на економічне зростання.

Виховання молоді з метою забезпечення освіченого та фізично здорового трудового ресурсу для національної економіки та оборони і безпеки можна проводити наступним чином:

– гарантувати для школярів, студентів, військовослужбовців та інших громадян України можливості вивчення англійської, німецької, французької, іспанської, португальської, арабської та китайської мов, а російську мову вивчати тільки у закладах освіти для підготовки розвідників і контррозвідників. Це підвищить ефективність інтеграції України у Європейський Союз і НАТО та збільшить якість українських трудових ресурсів у середині країни і на міжнародному ринку праці;

– влаштовувати військово-патріотичне виховання молоді і дорослого населення та співробітничати із Збройними Силами – запрошувати воїнів із військовим досвідом для спілкування у школи, ВЗО та інші заклади освіти і навпаки – молоді відвідувати військові частини для ознайомлення із армійським життям, спілкування, дискусій та генерування спільних ідей. Також можливо організувати спільні поїздки у військово-патріотичні табори, на екскурсії у Карпати, Урочище Червоне, на Дністер чи Дніпро, на узбережжя Чорного чи Азовського морів. Все це допоможе зближенню армії і народу та залученню громадян до служби у Збройних Силах, що, у свою чергу, зменшить безробіття та фінансові видатки на нього і збільшить доходи бюджетів від сплати податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску;

– розбудову безкоштовних спортивних майданчиків і комплексів, пропагування через ЗМІ та соціальні мережі здорового способу життя. Заняття спортом має стати для молоді пріоритетом на рівні із шкільним навчанням. Це дасть змогу країні менше коштів витратити на лікування школярів та зменшити витрати на боротьбу із наркотиками і злочинністю. Наприклад, уряд Ісландії впровадив національний план під назвою «Молодь в Ісландії» і результатом цієї програми стало те, що із 1998 по 2016 рік кількість осіб віком 15–16 років, які хоча б один раз були п'яними протягом останнього місяця зменшилось від 42% до 5%, кількість тих, хто коли-небудь курих марихуану, зменшилась з 17% до 7%, а щоденних курців цигарок поменшало ще відчутніше: з 23% до 3% [4]. Також слід зазначити, що футбольна команда країни із населенням 318452 осіб [5] (для порівняння – населення Тернопільської області складає 1040619 осіб [6], тобто – у тричі більше), стала призером чемпіонату світу із футболу. Також слід звернути увагу на дії Франції. На соціальну безпеку Франція щороку направляє понад чверть валового національного продукту. Тому Франція вкладає чималі кошти в профілактику захворювань та «спорт для всіх», сподіваючись зменшити витрати безпосередньо на медичне обслуговування [7].

Для аналізу впливу видатків на Міністерство культури, молоді та спорту України на економіку країни ми побудуємо розрахункову табл. 1 і виведемо рівняння лінії регресії, яке має загальний вигляд:

$$\hat{y} = a_0 + a_1x, \tag{1}$$

де $\hat{y}$ – вирівняне значення результативної ознаки;

x – факторна ознака;

a_0, a_1 – параметри рівняння.

Таблиця 1

Вплив видатків Державного бюджету України, здійснених через Міністерство культури, молоді та спорту України, на валовий внутрішній продукт України

Роки	Видатки на Міністерство культури молоді і спорту України, млн грн, X	Валовий внутрішній продукт України, млрд грн, Y	xу	x ²	y ²
2014	798,1	1567	1250622,7	636963,61	2455489
2015	1031,9	1979	2042130,1	1064817,61	3916441
2016	1432,3	2383	3413170,9	2051483,29	5678689
2017	2121	2983	6326943	4498641	8898289
2018	2606	3559	9274754	6791236	12666481
Σ	7989,3	12471	22307620,7	15043141,51	33615389

Джерело: побудовано автором на основі даних [8–13]

Параметри рівняння доцільно визначити способом найменших квадратів, розв'язуючи систему рівнянь:

$$\begin{cases} \sum y = na_0 + a_1 \sum x \\ \sum xy = a_0 \sum x + a_1 \sum x^2 \end{cases} \quad (2)$$

де n – кількість значень x та y .

Підставивши значення в систему рівнянь ми отримаємо:

$$\begin{aligned} 12471 &= 5 a_0 + 7989 a_1 \\ 22307620.7 &= 7989 a_0 + 15043141.51 a_1 \end{aligned}$$

Розрахуємо параметри рівняння

$$\begin{aligned} a_0 &= \frac{15043141.51 \cdot x \cdot 12471 - 7989.3 \cdot x \cdot 22307621}{5 \cdot x \cdot 15043141.5 - 7989.3 \cdot x \cdot 7989.3} = \frac{9380743713}{11386793.06} = 823.8 \\ a_1 &= \frac{5 \cdot x \cdot 22307620.7 - 7989.3 \cdot x \cdot 12471}{5 \cdot x \cdot 15043141.5 - 7989.3 \cdot x \cdot 7989.3} = \frac{11903543.2}{11386793.06} = 1.045 \end{aligned}$$

Рівняння матиме вигляд:

$$\hat{y} = 823.83 + 1.045x$$

Отже, зростання витрат на Міністерство культури, молоді та спорту України на 1 млн грн впливає на зростання ВВП на 1,045 млрд грн.

Для оцінки тісноти зв'язку використаємо лінійний коефіцієнт кореляції, котрий обчислюється за формулою:

$$r = \frac{\overline{xy} - \overline{x}\overline{y}}{\sigma_x \sigma_y} = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{(\sum x^2 - \sum x \sum x) / n * (\sum y^2 - \sum y \sum y) / n}} \quad (3)$$

$$\overline{\sigma}_x = 674,9$$

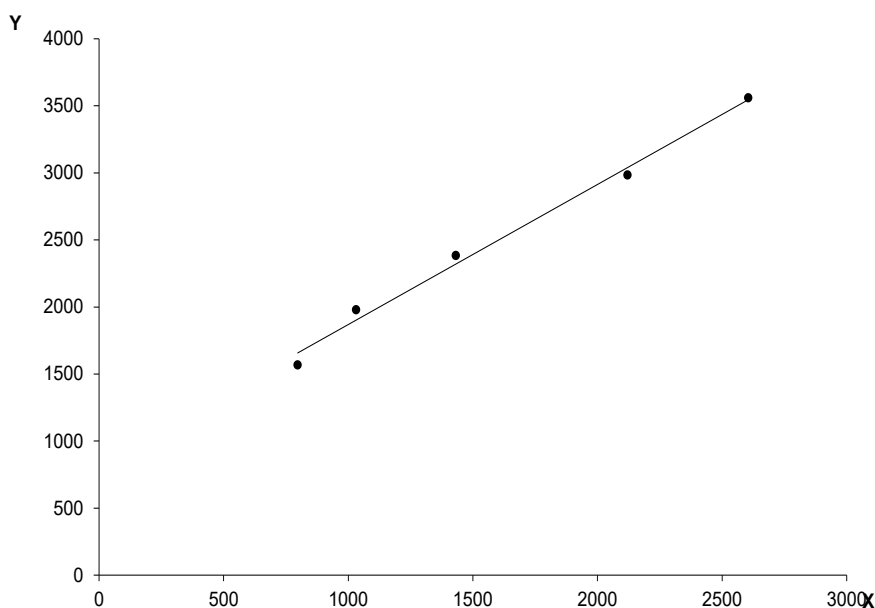
$$\overline{\sigma}_y = 708,6$$

Підставивши значення в рівняння отримаємо:

$$r = \frac{2230762.07 - 798.93 \cdot x \cdot 1247.1}{674.9 \cdot x \cdot 708.6} = \frac{1234416.47}{478191.299} = 2.581428123$$

Вплив видатків Державного бюджету України, здійснених через Міністерство культури, молоді та спорту України, на валовий внутрішній продукт України ми проаналізуємо на рисунку 1.

Отже, залежність між зростанням валового внутрішнього продукту і видатками Державного бюджету України, здійснюваними через Міністерство культури, молоді та спорту України, виявлена на рисунку 1, є лінійною і дуже тісною.

Рис. 1. Графік залежності ВВП (млрд грн) від видатків Державного бюджету України, здійснюваних через Міністерство культури, молоді і спорту України (млн грн)

Джерело: побудовано автором

Трансформація Збройних Сил України спрямована на досягнення наступних результатів: підготовка якісних трудових ресурсів для проходження військової служби; вступ України у ЄС і НАТО, ефективний опір російській агресії та іншим проявам міжнародного тероризму; освоєння і адаптація нових зразків озброєння і військової техніки; покращення логістики через продумане розташування військових об'єктів; посилення розвідки через якісне вивчення іноземних мов у навчальних закладах та освоєння новітніх методик у співпраці із партнерами з країн НАТО, Ізраїлю та Швейцарії; забезпечення розвитку ВПК для випуску якісного високоточного озброєння і військової техніки (у тому числі і ракет малої та середньої дальності дії із високою потужністю і неядерними зарядами) та літакобудування і забезпечення їх ефективного експорту; боротьба із поширенням тінювого обігу зброї масового ураження та незаконним обігом наркотичних і психотропних речовин; своєчасне реагування на розпалювання міжетнічних, міжрелігійних і міжнародних конфліктів; якісне покращення матеріально-технічного забезпечення національної безпеки і оборони, вдосконалення професійно-технічної підготовки та забезпечення достатнього рівня життя воїнів та їхніх родин; збільшення експорту озброєння і військової техніки, зростання чисельності Збройних Сил і збільшення доходів бюджетів від податків і зборів (у тому числі, від податку на прибуток з експорту зброї, податку на доходи фізичних осіб, військового збору та єдиного соціального внеску із доходів військовослужбовців) та, відповідно, зменшення кількості безробітних, і витрат державних соціальних фондів на їх утримання, що, у підсумку, надасть новий додатковий імпульс економічному зростанню.

Варто провести наступні реформи Збройних Сил України з метою підвищення обороноздатності країни та забезпечення економічного процвітання:

- розвивати технологічну складову української армії і воювати високотехнологічними видами зброї, а не людьми – вкладати гроші у закупівлю «джевелінів»[14] (щоб ворожу військову силу знищували технології, а не воїни) та іншу іноземну і національну високоточну і високотехнологічну зброю, фінансувати власні розробки новітніх видів озброєння. Через високу ефективність новітнього озброєння його потрібно менше одиниць для отримання запланованого чи більшого результату, отже, військові витрати умовно зменшаться і країна отримає відчутний економічний ефект;

- зупинити впровадження в Україні європейської практики щодо обіймання посади міністра оборони цивільною особою, яка не знайома із специфікою механізмів функціонування Збройних Сил країни (наприклад, цивільний міністр оборони ФРН фактично «розвалила» збройні сили своєї країни [15]), а навпаки – залучати військовиків до керування країною (наприклад, генерал-майор Аріель Шарон, відслуживши чверть століття у Армії оборони Ізраїлю, опісля обирався депутатом Ксенету і назначався у різні уряди міністром сільського господарства, оборони, торгівлі і промисловості, будівництва, національної інфраструктури, іноземних справ та у 2001 році став Прем'єр-міністром [16] своєї країни та зумів забезпечити для Ізраїлю досягнення значних успіхів у економіці, політиці та військовій сфері);

- якщо громадянин України досяг призовного віку, то зобов'язаний відслужити в українській армії рік-два та проходити чергові військзбори щороку або один раз на декілька років у своїх гарнізонах чи у місці проживання громадянина для того, щоб відновити свої військові навички та опанувати нові види

озброєння, які отримала армія у час цивільного життя громадянина. Якщо громадянин ухилився від військової служби, то судовий вирок має бути однозначним – тюремне ув'язнення, тому що кожен громадянин України зобов'язаний бути готовим і володіти необхідними вміннями та знаннями для захисту власної держави. Відповідний досвід залучення всіх громадян до захисту власної країни Україна може отримати у співпраці із Державою Ізраїль та Швейцарською Конфедерацією. Результатом ефективної військової підготовки громадян у Швейцарії стало те, що Швейцарська Конфедерація виявилась єдиною демократичною країною Центральної Європи, яка уникла окупації нацистською Німеччиною та фашистською Італією у роки Другої світової війни. Держава Ізраїль веде оборонні війни вже сімдесят років від часу свого створення і не прогала жодної війни, а економіка країни успішно розвивається і зростає в умовах постійної військово-політичної нестабільності та зовнішньої загрози. Також слід звернути увагу на досвід боротьби Естонії за державну незалежність у 1918–1920 рр. Після окупації Червоною армією 28 листопада 2018 року міста Нарва естонська влада оголосила воєнний стан і провела примусову мобілізацію (а у Києві ще сперечалися про «народну міліцію» і добровільну комплектацію армії), рішуче придушила комуністичну опозицію і звернулась по допомогу до вільних західних країн. Як наслідок, Естонія, у якій проживало менше мільйона громадян (менше, ніж один відсоток населення Російської імперії, а в Україні проживало біля тридцяти мільйонів Українців) [17], сформувала військову потугу у 118 тисяч воїнів (в зоні ООС зараз перебуває біля 40 тисяч воїнів при населенні України понад 40 мільйонів громадян). У результаті естонці відкинули загарбників зі своєї території, 26 травня 1919 року захопили Псков і, в той самий час, розгромили німецькі формування у Латвії, а у жовтні допомогли латишам відкинути від Риги німецько-російську армію. 2 лютого 1920 року в Тарту Росія, втрапивши у боях з естонськими воїнами під Нарвою 35 тисяч загиблими і пораненими, була змушена визнати «безумовну незалежність і самостійність Естонської держави» [18]. Отже, обов'язковий призов до армії у мирний час та примусова мобілізація і оголошення військового стану під час війни є безальтернативною для країни, яка бореться за незалежність від Росії;

– якщо громадянин України не має можливості проходити військову службу «в окопах» через стан здоров'я чи релігійні переконання, то держава повинна забезпечити можливість цим громадянам «виконати конституційний обов'язок із захисту України» через додаткові податкові виплати або через одноразовий фінансовий внесок, будівництво військових містечок чи окопів, проходити службу у медичних закладах, цивільно-військових адміністраціях (у сучасних умовах – у Донецькій і Луганській областях та на адміністративному кордоні з окупованим Кримом). Ці заходи дадуть значний економічний ефект для армії і країни та підвищать мотивованість воїнів щодо захисту власної країни як об'єкту індивідуального інвестування власного часу та фінансових ресурсів кожного окремого громадянина;

– держава зобов'язана забезпечити воїнам якісне обмундирування, що, у свою чергу, підвищить якість несення військової служби воїнами. Якісне обмундирування зменшить частоту його заміни через меншу зношеність, що дозволить економити обігові кошти в армії;

– під час строкової служби у Збройних Силах та в умовах періодичних військових зборів воїн має отримувати достатні фізичні навантаження та необхідний рівень знань для того, щоб мати можливість якісно захищати Україну у разі появи такої необхідності і, при цьому, зберегти життя і здоров'я власне та інших громадян;

– важливо впроваджувати економічне стимулювання для військовослужбовців. При укладенні контракту на проходження військової служби має бути гарантовано достатнє грошове утримання для воїнів та їх сімей. Також можна забезпечити податкове стимулювання якісної самопідготовки воїнів-резервістів. Наприклад, запровадити обов'язкову здачу фізичних нормативів. Якщо воїн-резервіст, проходячи періодичний військовий збір, здасть підвищені нормативи, то для нього можливо зменшити ставку податку на доходи фізичних осіб чи єдиного податку із фізичних осіб-підприємців та єдиного соціального внеску на період до наступного чергового військового збору, тобто країна «заплатить» громадянину за ведення ним здорового способу життя – відсутність шкідливих звичок, самостійну фізичну підготовку, якісне харчування – що, у свою чергу, підвищить якість особового складу Збройних Сил, зменшить навантаження на систему охорони здоров'я країни та подовжить термін його трудової діяльності після виходу на пенсію за віком, передбачених законодавством. Якщо нормативи, здані воїном, достатні, то ставка оподаткування для громадян має бути такою, як і для інших громадян. Також можливий варіант, за якого через нездачу мінімальних фізичних нормативів громадянином під час чергового військового збору, ставка оподаткування має зрости – якщо громадянин веде нездоровий спосіб життя – зловживає спиртними напоями, вживає неякісну їжу, не займається спортом і, як наслідок, має надлишкову вагу, та потенційно може захворіти серцево-судинними чи іншими захворюваннями, то має «самостійно оплачувати» своє лікування у майбутньому. Ці заходи стимулюватимуть якісне оздоровлення як окремих громадян, так і всієї нації;

– у разі втрати життя чи здоров'я громадянином України під час проходження військової служби його сім'я має отримати достатню фінансово-економічну і гуманітарну підтримку від країни – грошове забезпечення сім'ї воїна має складати суму, яка б забезпечувала всі основні потреби членів цієї сім'ї, а у разі смерті воїна під час проходження служби компенсація одноразова сім'ї має складати декілька мільйонів гривень, а за умови, що у сім'ї є неповнолітні діти, то має бути ще і щомісячна грошова

допомога для дітей до досягнення ними повноліття або до закінчення ними навчання у ВЗО чи інших навчальних закладах;

– залучення на контрактну службу військовослужбовців дає змогу зменшити безробіття, збільшити доходи бюджетів від надходження податку на доходи фізичних осіб та військового збору та зменшити витрати соціальних фондів по безробіттю;

– важливо надавати привілеї воїнам, які служили на контрактній основі у Збройних Силах та демобілізувалися, у отриманні іпотечних та підприємницьких кредитів чи забезпечити можливість безоплатного навчання у ВЗО або інших навчальних закладах, розробити програми отримання нових професій для полегшення адаптації демобілізованих військовослужбовців в умовах цивільного життя;

– надати пріоритет для демобілізованих військовослужбовців (особливо, із досвідом служби у інших країнах (спільна литовсько-польсько-українська бригада [19] учасники миротворчих операцій, військові аташе та інші воїни) в отриманні освіти та побудові чиновницької кар'єри. Це дасть можливість використати отримані під час служби зв'язки та навички (зокрема, дисципліну та вміння оперувати обмеженими ресурсами з метою отримання максимального ефекту) з метою розбудови української економіки і просування національних економічних інтересів на міжнародних ринках;

– служба у Збройних Силах згуртовує громадян – воїни, які пліч-о-пліч проходили військову підготовку чи воювали, довіряючи один одному своє життя, створюють у цивільному житті успішні спільні бізнеси чи підтримують один одного іншими способами;

– вдосконалити знання військовослужбовцями європейських мов, що допоможе у використанні іноземних зразків озброєння і військової техніки, яку використовують країни НАТО, та у спілкуванні воїнів різних країн під час міжнародних навчань. Це стимулюватиме інтеграцію України у НАТО;

– стимулювати розвиток військових частин у депресивних і стратегічно важливих областях. Однією з таких областей є Тернопільська (місто Тернопіль є природним логістичним центром Західної України і знаходиться приблизно на однаковій відстані від румунського, білоруського та польського кордонів), у якій відновлюються і створюються нові військові частини у Тернополі, Теребовлі, Чорткові та Бережанах [20]. Це допоможе залучати громадян до громадянського суспільства та Збройних Сил, збільшити зайнятість, стимулюватиме повернення заробітчан в Україну і зменшувати безробіття у регіоні. Для Тернопільської області було б логічним створення танкової військової частини і, відповідно, танкоремонтного заводу (високі зарплати у військовій частині та на танкоремонтному підприємстві допоможуть зберегти для країни висококласних спеціалістів, утримавши їх від виїзду з області чи країни) – область сільськогосподарська, а водіїв тракторів і комбайнів легко навчити керувати танком. Зобов'язання всіх водіїв вантажного транспорту, тракторів і комбайнів пройти відповідне навчання у танковій частині забезпечить можливість їх ефективного залучення до оборони у кризовий момент та надасть можливість їм отримати нові професійні навички, що збільшить вартість цих працівників як робочої сили на цивільному ринку праці.

Для аналізу впливу видатків Державного бюджету України, здійснюваних через Міністерство оборони України на економіку країни ми побудуємо розрахункову табл. 2 і виведемо рівняння лінії регресії, яке має загальний вигляд:

$$\hat{y} = a_0 + a_1x, \tag{4}$$

де $\hat{y}$ – вирівняне значення результативної ознаки;

x – факторна ознака;

a_0, a_1 – параметри рівняння.

Таблиця 2

Вплив видатків Державного бюджету України, здійснених через Міністерство оборони України, на валовий внутрішній продукт України

Роки	Видатки на Міністерство оборони України, млрд грн, X	Валовий внутрішній продукт України, млрд грн, Y	xy	x ²	y ²
2014	13,7	1567	21467,9	187,69	2455489
2015	45	1979	89055	2025	3916441
2016	54,9	2383	130826,7	3014,01	5678689
2017	62,5	2983	186437,5	3906,25	8898289
2018	82,2	3559	292549,8	6756,84	12666481
Σ	258,3	12471	720336,9	15889,79	33615389

Джерело: побудовано автором на основі даних [8–13]

Для обчислення параметрів рівняння доцільно застосовувати наступну систему рівнянь:

$$\begin{cases} \sum y = na_0 + a_1 \sum x \\ \sum xy = a_0 \sum x + a_1 \sum x^2 \end{cases} \quad (5)$$

де n – кількість значень x та y .

Підставивши значення в систему отримаємо:

$$\begin{aligned} 12471 &= 5 a_0 + 258.3 a_1 \\ 720336.9 &= 258.3 a_0 + 15889.79 a_1 \end{aligned}$$

Розрахуємо параметри рівняння

$$a_0 = \frac{15889.79 \times 12471 - 258.3 \times 720336.9}{5 \times 15889.79 - 258.3 \times 258.3} = \frac{12098549.82}{12730.06} = 950.4$$

$$a_1 = \frac{5 \times 720336.9 - 258.3 \times 12471}{5 \times 15889.79 - 258.3 \times 258.3} = \frac{380425.2}{12730.06} = 29.88$$

Рівняння матиме вигляд:

$$\hat{y} = 950.4 + 29.884 x$$

Отже, зростання витрат на Міністерство оборони України на 1 млрд грн здійснює прямий вплив на зростання ВВП на суму у розмірі 29,884 млрд грн.

Для оцінки тісноти зв'язку використаємо лінійний коефіцієнт кореляції, котрий обчислюється за формулою:

$$r = \frac{\overline{xy} - \bar{x}\bar{y}}{\sigma_x \sigma_y} = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{(\sum x^2 - \sum x \sum x) / n * (\sum y^2 - \sum y \sum y) / n}} \quad (6)$$

$$\begin{aligned} \sigma_x &= 22,57 \\ \sigma_y &= 708,6 \end{aligned}$$

Підставивши значення в рівняння отримаємо:

$$r = \frac{72033.69 - 25.83 \times 1247.1}{22.57 \times 708.6} = \frac{39821.097}{15988.8114} = 2.490560174$$

Вплив видатків Державного бюджету України, здійснених через Міністерство оборони України на валовий внутрішній продукт України ми проаналізуємо на рисунку 2.

Отже, залежність між зростанням валового внутрішнього продукту і видатками Державного бюджету України, здійснюваними через Міністерство оборони України, виявлена на рисунку 2, є лінійною і тісною.

Пропозиції щодо реформування інших окремих аспектів державного механізму з метою зростання обороноздатності країни та забезпечення економічного зростання наступні:

– забезпечувати передачу досвіду, отриманого українською армією та спецслужбами, арміям та спецслужбам країн НАТО через спільні навчання, конференції, робочі групи та іншими способами. Досвід України у протистоянні Росії є цінним для країн НАТО через потенційну загрозу агресії Росії проти Східноєвропейських і Скандинавських країн. В Україні приблизно пів мільйона силовиків (воїнів Збройних Сил та Національної Гвардії, поліцейських та бійців добровольчих батальйонів), які були учасниками російсько-української війни. Якщо НАТО відмовиться від України і українські ресурси попадуть під контроль Росії, це є небезпечною перспективою для країн Європи. Тому країни НАТО і надалі підтримуватимуть Україну та її армію постачанням озброєння і військової техніки та здійснюватимуть фінансові вливання у золотовалютні резерви і бюджет країни для підтримки функціонування української держави;

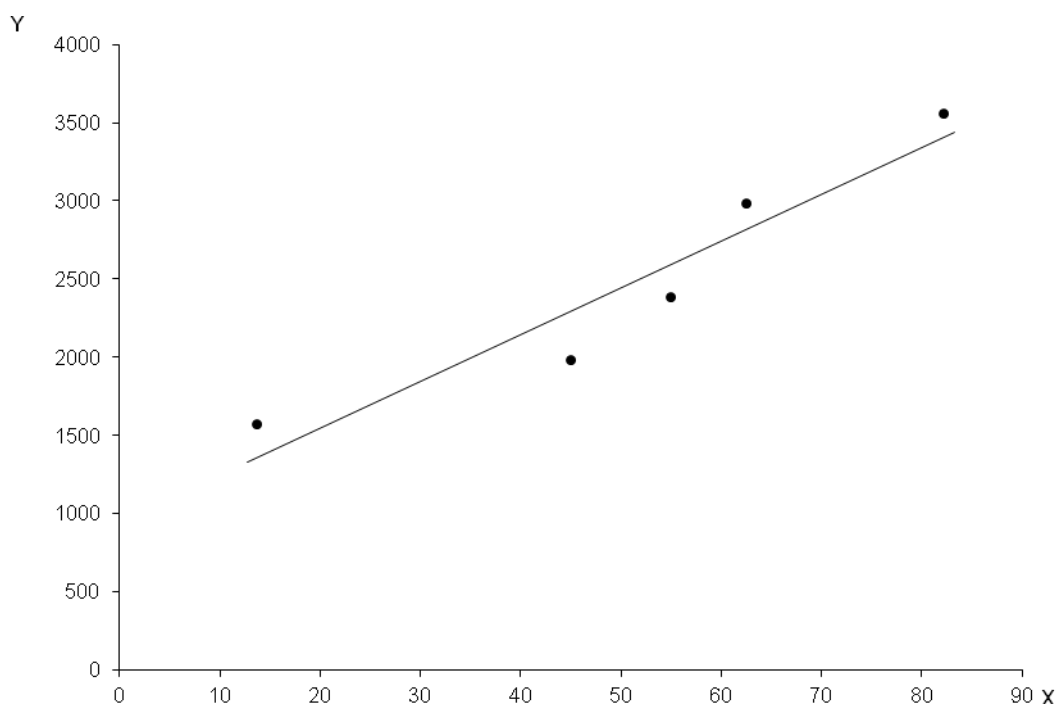

Рис. 2. Графік залежності ВВП від видатків Державного бюджету України, здійснюваних через Міністерство оборони України, млрд грн.

Джерело: побудовано автором

– в Україні варто дати дозвіл на носіння зброї – у Молдові дозволено вогнепальну зброю з 1994 року, а статистика злочинів за 25 років значно знизилась [21] – та забирати зброю після служби у армії та періодичних військових зборів додому. Стимулювання реалізації зброї громадянам дозволить підвищити відчуття їх захищеності і самовпевненості, стримуватиме злочинців і, відповідно, зменшить витрати на поліцейську охорону порядку, виробникам зброї надасть можливість отримати додаткові грошові надходження, а бюджету країни – додаткові доходи. Збільшення офіційного ринку зброї автоматично зменшить нелегальний обіг зброї, якої в громадян України вже кілька мільйонів, і забезпечить більш ефективний внутрішній контроль за зброєю у межах країни;

– у Служби Безпеки України забрати функції контролю у галузі економіки та сконцентрувати її ресурси у сфері контррозвідки. Це підвищить професіоналізм СБУ у виконанні нею своїх прямих обов'язків та надасть додатковий імпульс розвитку економіки та забезпечить економічне зростання через зменшення тиску на економічних агентів з боку спецслужби;

– форсувати вступ України у НАТО, що підвищить інвестиційну привабливість країни, збільшить зайнятість населення та доходи бюджетів і дозволить залучати зовнішні запозичення на міжнародному фінансовому ринку під менші відсотки. Хоча частина території країни окупована, Україна може вступати у НАТО і ЄС – досвід Кіпру це підтверджує – частина острова окупована Туреччиною, є членом Євросоюзу;

– розвивати український військово-промисловий комплекс і пропонувати свої послуги НАТО. Зараз Україна розробляє потужні неядерні ракети, які можуть досягнути Москви і Санкт-Петербурга, та є багато інших перспективних для експорту видів озброєння і військової техніки. Використання у бойових умовах цієї зброї на Сході України дасть можливість перевірити їх якість і потужність на практиці та є, фактично, їх рекламою для іноземних покупців. Реалізація ОіВТ Україною забезпечує зростання валового внутрішнього продукту, заказів для військових заводів, збільшення зайнятості громадян та податкових надходжень бюджетів та зменшення соціальних виплат по безробіттю. Також слід додати, що українські літаки «Руслан» і «Мрія» транспортують військові і гуманітарні вантажі країн НАТО. Українську зброю продають навіть у США (у 2017 році – 15 тисяч пістолетів-кулеметів, а у 2018 році – 3200 гвинтівок і карабінів, 1868 одиниць пістолетів-кулеметів і 177 великокаліберних кулеметів [22]). Україна має можливість запропонувати країнам НАТО, арабським країнам та іншим покупцям багато перспективних розробок.

Впровадження вищевказаних пропозицій забезпечить якісне реформування національної безпеки і оборони та військово-патріотичного виховання молоді і позитивно вплине на економічний розвиток країни.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, протягом 2014–2019 рр. Україна здійснює перебудову концепцій військово-патріотичного виховання, національної безпеки і оборони та економічного розвитку, спрямовану на протистояння наявним і потенційним викликам: захисту країни

від агресора, деокупації Донбасу і Криму, боротьбі із злочинністю, корупцією, алкоголізмом і наркоманією та потребою у забезпеченні економічного зростання. Сучасні виклики і обов'язки перед українським народом вимагають від політичного і військового керівництва країни дедалі більше реформувати молодіжну політику, Збройні Сили та економіку України, здійснювати спільні міжнародні навчання з паралельним вивченням міжнародного досвіду ведення бойових дій і передачі іноземним партнерам практичних навиків опору (у тому числі і «гібридного») російській агресії, отриманих за останні п'ять років у умовах ведення Росією проти України «гібридної війни», та використовувати ЗСУ за кордоном у миротворчих операціях.

Російсько-українська війна, із значною ймовірністю, буде продовжуватись кілька десятиліть. У цих умовах в Україні та українців є кілька основних завдань: вистояти у російсько-українській війні, відстояти українську незалежність, продовжити інтеграцію у ЄС і НАТО, розвивати економіку і побороти корупцію, розбудовувати Збройні Сили і, в результаті, стати привабливими для реінтеграції окупованих Криму і Донбасу.

Аналіз сутності і змісту трансформаційних процесів у молодіжній політиці та Збройних Силах України дає надію на те, що вони спрямовані на організацію добре підготовлених, боєздатних, укомплектованих, мобільних, якісно структурованих, технічно оснащених військових з'єднань. При цьому, спортивні майданчики і комплекси та військово-патріотичні табори для молоді, а також інфраструктура Збройних Сил повинні мати розвинену мережу, рівномірно розміщену по всій території країни.

Ці реформи характеризуються відновленням обов'язкового призову до Збройних Сил із паралельним залученням воїнів на контрактну основу та кардинальною зміною її оснащеності, навченості і, відповідно, боєздатності як однієї з основних підстав для економічного зростання у країні.

Література

1. Как медаль «За возвращение Крыма» показала время вторжения России в Украину. *Хвиля*. 01.11.2017. URL: <https://hvylya.net/analytics/politics/kak-medal-za-vozvrashhenie-kryima-pokazala-vremya-podgotovki-vtorzheniya-rossii-v-ukrainu.html> (дата звернення: 30.08.2019).
2. Цибулько А. А. Об'єднання Німеччини: історичні передумови та геополітичні наслідки. URL: <http://vmv.kyuu.edu.ua/v/08/tsybulko.htm> (дата звернення: 30.08.2019).
3. Кан Ден Сік. Проблема роз'єднання Кореї в історичній ретроспективі. *Політичний менеджмент*. 2008. № 5. С. 175-183.
4. Янг Е. Ісландія знає, як зробити підлітків байдужими до алкоголю, цигарок і наркотиків. Але решта світу її не слухає. URL: <https://dalibude.com.ua/youth-in-iceland/> (дата звернення: 30.08.2019).
5. Ісландія: Загальна інформація. Туроператор Танго Тревел. URL: https://tangotravel.com.ua/country/country_id/Islandiya/?page=base (дата звернення: 30.08.2019).
6. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 липня 2019 року та середня чисельність у січні–червні 2019 року / Головне управління статистики у Тернопільській області, 2003-2019. URL: <http://www.te.ukrstat.gov.ua/files/DS/DS1.htm> (дата звернення: 30.08.2019).
7. Лазарева А. Мистецтво жити. *Тиждень.UA*. 1 вересня 2019. URL: <https://tyzhden.ua/World/234517> (дата звернення: 03.09.2019).
8. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2019. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 30.08.2019).
9. Про Державний бюджет України на 2014 рік : Закон України в редакції від 15.04.2016 № 1063-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 17. ст. 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-18> (дата звернення: 30.08.2019).
10. Про Державний бюджет України на 2015 рік : Закон України в редакції від 29.12.2015. № 906-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 5. ст. 53. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80-19> (дата звернення: 30.08.2019).
11. Про Державний бюджет України на 2016 рік : Закон України в редакції від 28.12.2016. № 1809-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 2. ст. 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928-19> (дата звернення: 30.08.2019).
12. Про Державний бюджет України на 2017 рік : Закон України в редакції від 02.12.2017. № 2191-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 36. ст. 377. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19> (дата звернення: 30.08.2019).
13. Про Державний бюджет України на 2018 рік : Закон України в редакції від 13.12.2018. № 2648-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 1. ст. 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19> (дата звернення: 30.08.2019).
14. Україна отримала «Джавеліни» від США: що це означає? – опитування Atlantic Council. *Громадське*. 01 травня 2018. URL: <https://hromadske.ua/posts/ukraina-otrymaie-dzhaveliny> (дата звернення: 30.08.2019).

15. Армії Німеччини не вистачає техніки і персоналу – звіт. *Європейська правда*. 30 січня 2019. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/01/30/7092207/> (дата звернення: 30.08.2019).
16. ISRAEL. Министерство Иностранных Дел Израиля. Ариэль Шарон. URL: <https://mfa.gov.il/MFARUS/AboutIsrael/State/Pages/ArielSharonBio.aspx> (дата звернення: 30.08.2019).
17. Галушко К. Незалежність за межею можливого. *Тиждень.UA*. 1 квітня 2010. URL: <https://tyzhden.ua/History/3404> (дата звернення: 30.08.2019).
18. Лосев І. Естонський Давид проти російського Голіафа. *Тиждень.UA*. 20 липня 2011. URL: <https://tyzhden.ua/World/26024> (дата звернення: 30.08.2019).
19. Литовсько-польсько-українська бригада офіційно розпочала діяльність. *Українська правда*. 25 січня 2016. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2016/01/25/7096618/> (дата звернення: 30.08.2019).
20. Степан Барна. Відновлення військових містечок на Тернопільщині триває! URL: <http://www.oda.te.gov.ua/main/ua/greeting/detail/1068.htm> (дата звернення: 30.08.2019).
21. Дозволити українцям мати зброю: «за» і «проти». *Вісник: Офіційно про податки*. 1 грудня 2013. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/6316?issue=147> (дата звернення: 30.08.2019).
22. Експорт та імпорт: як Україна торгувала зброєю 2018 року. *Сьогодні*. 18 червня 2019. URL: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/eksport-i-import-kak-ukraina-torgovala-oruzhiem-v-2018-godu-1282916.html> (дата звернення: 30.08.2019).

References

1. “As a medal “For the return of the Crimea” showed the time of Russia’s invasion of Ukraine”, *Khvylya*, available at: <https://hvylya.net/analytics/politics/kak-medal-za-vozvrashhenie-kryima-pokazala-vremya-podgotovki-vtorzheniya-rossii-v-ukrainu.html>. (access date August 30, 2019).
2. Tsybulko, A.A. “The unification of Germany: historical background and geopolitical implications”, available at: <http://vmv.kyvu.edu.ua/v/08/tsybulko.htm> (access date August 30, 2019).
3. Kan Den Sik. (2008), “The problem of Korea’s separation in historical retrospect”, *Politychny menedzhment*, no. 5, pp. 175-183.
4. Yanh, E. “Iceland knows how to make teens indifferent to alcohol, cigarettes and drugs. But the rest of the world doesn’t listen to her”, available at: <https://dalibude.com.ua/youth-in-iceland/> (access date August 30, 2019).
5. Iceland: General information. Tour operator Tango Travel. available at: https://tangotravel.com.ua/country/country_id/Islandiya/?page=base (access date August 30, 2019).
6. Head Department of Statistics in Ternopil Region. “Population (estimated) as of July 1, 2019, and average population in January–June 2019, available at: <http://www.te.ukrstat.gov.ua/files/DS/DS1.htm> (access date August 30, 2019).
7. Lazareva, A. (2019), “The art of living”, *Tyzhden.UA*, available at: <https://tyzhden.ua/World/234517> (access date September 3, 2019).
8. Gross Domestic Product (GDP) in Ukraine 2019, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (access date August 30, 2019).
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine “About the State Budget of Ukraine for 2014” from 15.04.2016 no. 1063-VIII, *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, no. 17, available at: URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-18> (access date August 30, 2019).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine “About the State Budget of Ukraine for 2015”, from 29.12.2015, no. 906-VIII, *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, no. 5, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80-19> (access date 30.08.2019).
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine “About the State Budget of Ukraine for 2016” from 28.12.2016 no. 1809-VIII, *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, no. 12, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928-19> (access date August 30, 2019).
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine “About the State Budget of Ukraine for 2017” from 02.12.2017 no. 2191-VIII, *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, no. 36, available at: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19> (access date August 30, 2019).
13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine “About the State Budget of Ukraine for 2018” from 13.12.2018 no. 2648-VIII, *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, no. 1, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19> (access date August 30, 2019).
14. Ukraine receives the Javelins from the US: what does it mean? – polls Atlantic Council, *Hromadske*, available at: <https://hromadske.ua/posts/ukraina-otrymaie-dzhaveliny> (access date August 30, 2019).
15. “Germany’s army lacks equipment and personnel”, *Yevropeiska Pravda*, available at: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/01/30/7092207/> (access date August 30, 2019).
16. ISRAEL. Ministry of Foreign Affairs of Israel, Ariel Sharon, available at: <https://mfa.gov.il/MFARUS/AboutIsrael/State/Pages/ArielSharonBio.aspx> (access date August 30, 2019).
17. Halushko, K. (2010), “Independence beyond the Possible”, *Tyzhden.UA*, available at: <https://tyzhden.ua/History/3404> (access date August 30, 2019).

18. Losiev, I. (2011), "Estonian David v. Russian Goliath", *Tyzhden.UA*, Available at: <https://tyzhden.ua/World/26024> (access date August 30, 2019).

19. "The Lithuanian-Polish-Ukrainian Brigade officially started operations", *Ukrainska Pravda*, Available at: <https://www.pravda.com.ua/news/2016/01/25/7096618/> (access date August 30, 2019).

20. Barna, S. (2018), "Reconstruction of military camps in Ternopil region is underway!", Available at: <http://www.oda.te.gov.ua/main/ua/greeting/detail/1068.htm> (access date August 30, 2019). (access date August 30, 2019)..

21. "Allow the Ukrainians to have their weapons "for" and "against", *Visnyk: Ofitsiino pro podatky*, Available at: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/6316?issue=147> (access date August 30, 2019).

22. "Exports and imports: how Ukraine traded in weapons in 2018", *Sohodni*, available at: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/eksport-i-import-kak-ukraina-torgovala-oruzhiem-v-2018-godu-1282916.html> (access date August 30, 2019).

Стаття надійшла до редакції 20.09.2019 р.